

Denne artikel er medtaget på Pederstrups hjemmeside, idet der er to afsnit ” *Ved Skals Aa.*” og ” *Forfulgt af Pederstruperne.*”, som omhandler sognet.

En Vendelbos Erindringer fra Sødal.

Den gamle Forvalter fortæller. Fra 1860 - 66.

Siden vor sidste Krig er nu henrundet 70 Aar. Det er selvsagt kun forholdsvis faa, der endnu lever, og som dengang var naaet moden Alder, og har fyldige Erindringer fra det ulykkelige Krigsjaar.

I Artiklen „Fra Rogenstrup Sø til Sejers Mose” for en Maanedes Tid siden meddeltes nogle Træk desangaaende fra Fiskbæk Sogn, fortalt af Jesper Madsen, Rogenstrup.

Den 6. November fyldte en gammel Jægersmand, fhv. Proprietær Hans Christian Pape, Roeslund, Vendsyssel, 90 Aar. Han var i 1864 Forvalter paa Sødal. Gamle Pape, som han nu til daglig kaldes deroppe, husker fortrinligt, og vi har derfor bedt ham fortælle os lidt om sig selv og om, hvad han oplevede her paa Viborgeggen i disse Aar for nu to Menneskealdre siden.

Af Papernes Saga.

- Hvordan kom De til Sødal? spørger vi.

- Lad mig først fortælle lidt om min Slægt. Min Bedstefader, Johan Frederik Pape, boede 1807 -14 paa Kvistrup ved Struer, derefter paa Rydhave Mølle, senere, ca. 1820—28, paa Lerkenborg og derefter paa Levringgaard. Der besøgte jeg ham 1850. Min Far var født paa Kvistrup. Han hed ligesom jeg. Som ung studerede han Jura og var Herredsfuldmægtig i Lemvig og Rudkøbing. En halv Snes Aar boede han i Dons ved Kolding og købte 1842 Hejselt i Vendsyssel, hvor jeg fødtes. Men han favnede videre og var 1848—57 Forpagter af den store Gaard Voergaard. Derpaa ejede han tillige Gaarden Clausholm (1856—50), ogsaa i Vendsyssel.

Far var 1848 blevet valgt til Medlem af den grundlovgivende Rigsdag og deltog ikke saa lidt i Politik. Derfor var han blevet kendt i Regeringskredse, og da Staten 1859 havde maattet overtage Sødal for en Sum Penge, der var udlaant til den tidligere Ejer, M. L. **Kall**, blev han tilbudt denne Gaard i Forpagtning. Far skulde opføre en ny Hovedbygning, som Staten dog skulde betale, hed det sig i Forpagtningskonditionerne. Naar dette var sket, skulde der forsøges en Auktion, og kunde Staten saa faa Dækning, skulde Forpagtningen fratrædes. Den projekterede Nybygning rejstes 1865 i Sydsiden, hvor ogsaa den gamle Hovedbygning laa..

Ved den antydede Auktion købtes Sødal af den senere mangeaarige Ejer, Baron P. L. Petersdorff.

Prøjsisk Indkvartering.

Her var De altsaa Forvalter 1864?

Ja, jeg skal love for det! Jeg har lige fra min tidligste Ungdom været passioneret Jæger. Paa Sødal havde jeg gerne Bøssen over Skulderen, naar jeg var ude paa længere Ture i Marken. En Sommerdag i 64, jeg kom gennem Haven ind i Gaarden, var den fuld af tysk Militær. Mens jeg havde været borte, var en Kurér kommet sprængende ind ad Porten og forlangt Kvarter til 300 Mand foruden Staben.

Sikken et Røre og en Travlhed, der blev! De menige skulde have Middagsmad. Derfor blev der straks slagtet en Stud og kogt Suppe paa Kødet af den. En hel Oksekrop i Herregaardens store Grubekedel ad Gangen! Og saa blev der endda for lidt til de mange Munde. Suppen serveredes i store Træbøtter.

Naa, Indkvarteringen gik ellers forholdsvis roligt. Officererne optraadte godt nok noget diktatorisk. De bestemte selv hvilke og hvor mange Værelser, hver af dem skulde have osv. Men jeg kunde sprekke lidt Tysk med dem, og saa gik det. En enkelt, der var jagtinteresseret, maatte jeg laane en Bøsse og følge med paa Jagt.

Ja, der forefaldt saamænd adskillige baade muntre og alvorlige Episoder.

Uhlanerne var bange.

Efter Afmarchen blev seks Uhlaner tilbage. De boede oppe paa et Loft, et Kornmagasin, dvs. det Loft, hvor Tiendekornet afleveredes. Denne Bygning var omgivet af høje Linde, saa der var skummelt inde paa dette Loftskvarter. Uhlanerne følte sig ikke tilpas, og inden Bortrejsen skrev en af dem med store Kridtbogstaver paa en Bjælke:

Hier ist der Himmel trüb,

hier kriegt man nur zum Essen,

hier hat uns Gott vergessen!

(Her er Himlen mørk, her kriges kun for Mad, her har Gud glemt os.)

Fra Sødal trak de fremmedie Tropper nordpaa og fik næste Kvarter i Vammen, hvorfra nogle prøjsiske Soldater søgte tilbage for at besøge Pigerne. Paa Rejsen op gennem Jylland havde nogle af dem lært saa meget Dansk, at de kunde sige: Smukke danske Piger.

Hug og Parade med Tørvespaden.

Under et saadant Besøg en Aften fik de tyske Krigere en Dragt gammeldags danske Prygl af Sødals Karle. Det skulde naturligvis hævnes og de skyldige afstraffes. Der kom derfor en Dag en „Straffeespedition" paa en halv Snes Mand. Paa Vejen kom denne forbi nogle Tørvegravere, blandt hvilke de genkendte Hovedmanden i Prygleaffæren.

Karlene sprang resolut ud i Tørvegraven, dannede Karré, svang Tørvespaden som et blinkende Sværd og raabte:

Kommer nogen nær, bliver han kløvet!

Overfor denne Front maatte Prøjserne give op. De sagde resignerende:

Lass unser jetz zurückfahren!

Og dermed var dette uventede Angreb afslaaet, og Livet paa Sødal gik atter sin vante, fredelige Gang.

Panik i Rødding.

Saa saa De vel ikke flere Tyskere denne Sommer?

Jo, nu skal De høre:

Nogle Dage senere var jeg i Rødding. Der kom nemlig Tropper marcherende fra Viborg, deriblandt en Trænafdeling og Intendantur. Hertil hørte en Drift Stude. Da denne var naaet Batum, lød Rygtet, at der skuldé skiftes Drivere i Rødding. Denne Oplysning vakte største Bestyrtelse i den lille By. Slige Drivere blev naturligvis „pressede". Enhver Person, der var for Haanden kunne risikerer at blive grebet og indrulleret som prøjsisk Studedriver under militær Eskorte. Et saadant ufrivilligt Felttog havde ingen Lyst til at deltage i. „Fly, skreg de, fly, hvor flygte kan!" Enhver søgte at salvere sig fra den truende Fare. Præsten forsøgte at redde sig gennem Laden, men han, der var en korpulent Herre, gik i Klemme i en Lem og maatte hales løs af andre flygtende. Degnen søgte op paa Loftet. Nogle klatrede op paa Hanebjælkerne i Skolens Tørvehus, og andre fandt Skjul, hvor det i Hast bedst kunde træffe sig i Hus og Gaard, helst naturligvis dog paa et Sted, hvorfra man uset kunde følge Begivenhedernes Gang.

— De nævnte

Præsten og Degnen.

Ja, Præsten var Ludvig Marcussen Schack, der fik Kaldet Aaret før vi kom til Sødal og rejste Aaret før vi. Altsaa var han Præst for de tre Sogne 1859—65, da han forflyttedes til Tirstrup ved Grenaa. Han var en populær Mand, rigtig en folkelig Præst, som holdt meget af at komme ud i Selskab.

Pastor Schack ejede en saakaldt Tumling, et Glas, hvis Fod var kuglerund, saa det ikke kunde staa, men væltede, naar man slap det.

Denne Tumling havde følgende indslebne Gravering:

Trinck mich aus

und liegt mich nieder!

Steig ich aus,

so füll mich wieder!

(Drik mig ud og læg mig ned, står jeg op, saa fyld mig igen.)

Dette Bæger fyldte og tømte Sognepræsten et Par Gange om Søndagen, inden han drog til Annexkirkerne i Løvel dier Pederstrup.

Degnen var Lærer og Kirkesanger Frederik Julius Preisler, Dyrlæggesøn fra Onsild. Han var dengang min vordende Svoger, idet han var forlovet med min Søster, Mathilde Benedicte Pape. De blev viiede 31. Marts 1866. Lærer Preisler døde allerede 6. Marts 1876, kun 36 Aar gammel. En af deres Børn er Isenkræmmer Frederik Preisler, Gravene i Viborg..

Ved Skals Aa.

- Til **Sødal** hørte en stor Eng i Skalsaadalen, stødende ud mod Aaen. Var De derude? spørger vi
- Hvert Aar i Højbjergningens Tid var jeg dernede med Folkene. Vi tog gerne af Sted en Mandag og boede der saa hele ugen der. Der blev saa slaaet, hverret og stakket Hø. Og senere gled Læs efter Læs ad Sødal til.

Altid havde jeg Bøssen med. Langs Aaen var der god Jagt paa And og Bekkasin, og jævnligt bjergedes et Stykke lækkert Fuglevildt til Familiens Køkken.

Paa Skals Aa var der dengang et Liv, som man jo ikke ser mere. Langs ad Aaen kom Rækker af Pramme eller Kaage, der bragte Træ fra Tjele Skove ud i Fjorden til Hjarbæk Havn. Op ad Aaen blev disse jævnt store, fladbundede Baade mens de var tomme trukne eller stagede. Nedad, naar de var tungt lastede, kom de langsomt, men støt, glidende med Strømmen.

Denne Flodfart saas endnu j Sommeren 1893, maaske var det sidste Aar, inden denne Trafik helt standsede.

Det er ovenfor bemærket, at Pape var lidenskabelig Jæger. Allerede i 9- 10-Aars-Alderen skød han sin første Ræv. I Sødal Skov fældede han sin første Kronhjort, siden har han nedlagt to til i

Vendsyssel. Et enkelt Aar havde han 300 Stykker Vildt i eller paa sin Taske. Samtalen drejer derfor naturligt ind paa hans Jægerliv.

Paa Urfuglejagt.

- Har De Erindringer om Jagtture her i Egnen?

- Jeg var engang ude paa Roum Hede. Her var Urhøns. De kunde godt flyve en kvart Mil i lige Linie. Saa et lille Slag til Siden, og de lagde til. Paa denne Tur havde jeg en Ven med, en Polak, Wroblewsky, der var Forpagter paa Fyn.

Under Jagten skød vi en Urkok og kom derved udenfor vort eget Jagtterræn. En Mand kom da løbende, lynende gal i Hovedet, skældende ud og raabende paa Navne. Ja, han kendte maaske nok mig eller anede hvem jeg var. Jeg præsenterede, som rigtigt nok var, for Hr. Wroblewsky. Bonden troede da, at jeg vilde gøre Nar ad ham. Han stampede af Arrigskab og blev galere og galere. Han opfattede aabenbart det polske Navn som en fingeret Angivelse. Men da han ikke kunde faa andet ud af os to Skytter end det russiskklingende Wroblewsky, løb han pludselig lige saa hurtigt sin Vej, som han var kommet.

Ved en anden Lejlighed derude havde jeg ved en lille Sø Anledning til at se, hvorledes en Vildandemor ad en Agerfure flyttede sin Ællingeflok til et sikrere Opholdssted.

Forfulgt af Pederstruperne.

En Sommermorgen var jeg ved Skals Aa. Ja, vi var for Resten paa jagt. Vi vidste godt, at de Pederstrup Mænd var gale paa os, men vi var unge og vilde helst ud, hvor der var i spændende. Før Solen stod op, var vi paa Skuepladsen. Men lur dem. Kanaljer! Saa snart der faldt Skud, var de der, og vi maatte flygte Hals og Hoved op over Bakker og Dale, over Skrænter og dybe Huller. Men de Asener gav ikke op, før de stod i Sødals Gaard og skældte ud i syndig Tid og truede med

Straf.

Studenterbesøg.

En Dag, mens vi boede paa Sødal det var i Aaret 1861, kom en sommerdag spadserende fra Viborg to nybakte Studenter, den ene endda med Udmærkelse. Det var den vordende Professor Harald Høffding. Han var lidt i Familie med Mor, og boede nogle Dage hos os. En af mine i

Søstre, Emma, blev nogle Aar efter hans Hustru. Dette Par besøgte os adskillige Gange i Aarene efter paa Heiselt i Vendsyssel. Jeg har mange Breve fra Professoren.

Saadan kan den gamle 90-aarige Gubbe fortælle Erindringer spændede i Tid fra Barndom til Oldingear, her altsaa kun et Afsnit fra Ungdomstid**

Paa den sjældne Fødselsdag var han Genstand for megen Opmærksomhed rundt om fra Vendsyssel.

P. M. Rørsig.